

SELETUSKIRI

Vabariigi Valitsuse otsuse juurde

“Eesti seisukohad Euroopa Liidu 2 GHz sagedusalas kasutatavale mobiilse satelliitsideteenuse süsteemidele lubade andmise menetluse õigusakti eelnõu kohta”

Euroopa Komisjon avaldas 27.05.2026 2 GHz sagedusalas kasutatavale mobiilse satelliitsideteenuse süsteemidele lubade andmise menetluse õigusakti eelnõu (edaspidi *määrus eelnõu*), mille eesmärk on kehtestada ühtne Euroopa Liidu ülene loa andmise kord mobiilse satelliitsideteenuse osutamiseks sagedusalas 2 GHz, mis võimaldab mobiilse satelliitsideteenuse teenuseosutajatel pakkuda teenuseid kogu Euroopa Liidus ühe loa alusel.

Määruse eelnõu eesmärk on luua õiguslik alus uue Euroopa Liidu ülese konkursi korraldamiseks ja üle-euroopaliste lubade andmiseks 2 GHz sagedusalas mobiilse satelliitsideteenuste osutamiseks pärast kehtivate sageduslubade lõppemist 2027. aastal. Eelnõu arvestab satelliitside turu ja tehnoloogia arengut alates 2008. aastast, toetades ühtlasi Euroopa Liidu strateegilise autonoomia, digitaalse suveräänsuse ja julgeoleku eesmärke ning soodustades kaasaegsete satelliitsideteenuste, sealhulgas otseühenduvuse (Direct-to-Device, D2D) lahenduste kasutuselevõttu piirkondades ja olukordades, kus maapealsed sidevõrgud puuduvad või ei toimi.

Eesti peamised seisukohad määruse eelnõu kohta sisaldavad järgmist:

- Eesti toetab 2 GHz sagedusalas mobiilse satelliitsideteenuse jaoks ühtse Euroopa Liidu tasandil konkursi korraldamise ja lubade andmise õigusraamistiku loomist, et võimaldada innovaatiliste mobiilse satelliitsideteenuste kiiret ja ühtset kasutuselevõttu kogu Euroopa Liidus.
- Eesti toetab 2 GHz sagedusalas kasutatavale mobiilse satelliitsideteenuse süsteemidele lubade andmise määruse eelnõus sätestatud lubade andmise korda, kuna see aitab tugevdada Euroopa avatud strateegilist autonoomiat, tehnoloogilist suveräänsust ning Euroopa kosmosetööstuse konkurentsivõimet.

Määruse eelnõu jõustumisel tuleb riigisiselt muuta elektroonilise side seadust.

1. Sissejuhatus

Euroopa Parlament ja Nõukogu võtsid 2008. aastal vastu otsuse 626/2008/EÜ, liikuva kosmoseside teenuseid pakkuvate süsteemide valiku ja nendega seotud lubade andmise kohta¹, mille alusel loodi eeldused kogu Euroopa Liitu (edaspidi *EL*) hõlmava konkursi läbiviimiseks 2 GHz sagedusalas mobiilse satelliitsideteenuse osutamiseks. Eesmärk oli luua ühtne ELi turg satelliitsideteenustele ning tagada teenuste kättesaadavus ka maapiirkondades ja mujal, kus maapealsed võrgud olid piiratud.

Konkurss viidi Euroopa Komisjoni (edaspidi *komisjon*) poolt läbi 2009. aastal ja konkursi korras valiti välja kaks ettevõtjat – Inmarsat Ventures Limited (täna Viasat/Inmarsat) ja Solaris Mobile (täna EchoStar). Neile anti load kogu ELi territooriumil mobiilse satelliitsideteenuse

¹ [Otsus - 2008/626 - ET - EUR-Lex.](#)

osutamiseks 2027. aasta maini. Inmarsat/Viasat pakub peamiselt andmesidet lennukite pardal ja meresides ning EchoStar Mobile pakub IoT teenused.

Käesoleva määruse väljatöötamine on vajalik, et luua eeldused uue konkursi läbi viimiseks, kuna senised sageduslubade kehtivused lõpevad 2027. aastal mais. Lisaks on satelliitside turg ja tehnoloogia võrreldes 2008. aastaga oluliselt muutunud, mis tingib vajaduse vaadata üle ka sagedusloa kasutamise tingimused.

Määruse eelnõu aitab tugevdada ELi strateegilist autonoomiat, digitaalset suveräänsust ja julgeoleku eesmärke, toetades turvalise satelliitside arendamist. Pidades silmas IRIS² projekti², et tagada usaldusväärne side ja kriitilise tähtsusega teabevahetus ka olukordades, kus maapealsed sidevõrgud ei ole kättesaadavad või toimivad häiritult.

Määruse eelnõu toetab ka otseühenduvuse (*Direct-to-Device, D2D*) tehnoloogia arengut, mis võimaldab mobiiltelefonil või muul seadmel luua ühenduse otse satelliidiga, ilma et läheduses oleks mobiilimast või muud maapealne sidevõrk. See võimaldab mobiilside teenust piirkondades ning olukordades, kus maapealne sidevõrk ei tööta või puudub.

Määruse eelnõu ei ole otseses seoses eelnõu seletuskirja kirjutamise ajal menetluses oleva muu riigisisese eelnõuga.

Määruse eelnõu jõustumisel tuleb riigisiselt muuta elektroonilise side seadust (ESS).

2. Koostajad

Seisukohad ja seletuskirja koostasid Justiits- ja Digiministeeriumi (edaspidi *JDM*) digitaristu- ja küberturvalisuse osakonna sideturgude talituse juhataja asetäitja Mart Laas (mart.laas@justdigi.ee) ja sama talituse peaspetsialist Liisi Moks (liisi.moks@justdigi.ee), üldosakonna kommunikatsiooni ja väliskoostöö talituse Euroopa Liidu asjade ja väliskoostöö juht Kristiina Krause (kristiina.krause@justdigi.ee) ja sama talituse nõunik Sandra Kaljumäe (sandra.kaljumae@justdigi.ee) ning Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti (edaspidi *TTJA*) side ja infoühiskonna valdkonna sagedushalduse büroo televisiooni ja satelliitside ekspert Veikko Tunnel (Veikko.tunnel@ttja.ee).

Digitaristu- ja küberturvalisuse valdkonna eest vastutab JDMi asekanstsler Tõnu Grünberg (tonu.grunberg@justdigi.ee).

3. Sisu ja võrdlev analüüs

Määruse eelnõuga tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus nr 626/2008/EÜ, 30. juuni 2008, liikuva kosmoseside teenuseid pakkuvate süsteemide valiku ja nendega seotud lubade andmise kohta³. Selle otsuse alusel valis Euroopa Komisjon (edaspidi *komisjon*) koos Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) liikmesriikidega 2009. a välja kaks ettevõtjat - Inmarsat Ventures Limited (täna Viasat/Inmarsat) ja Solaris Mobile (täna EchoStar), kellele anti load kogu ELi territooriumil mobiilse satelliitsideteenuse pakkumiseks. Nimetatud load

² IRIS² - Infrastructure for Resilience, Interconnectivity and Security by Satellite.

³ Otsus - 2008/626 - ET - EUR-Lex.

kehtivad 2027. a maini. Ülalnimetatud otsuse alusel pidid loa saanud ettevõtjad taotlema teenuse osutamiseks lube igast ELi liikmesriigist eraldi.

Määruse eelnõu eesmärk on sätestada uute mobiilse satelliitsideteenuse süsteemide üleeuroopalise konkursi ja lubade andmise menetluse normid.

Lisaks sätestatakse üleminekunormid 2009. a antud ettevõtjate mobiilse satelliitside lubadele, pikendades neid kahe aasta võrra ehk 2029. a maini, et tagada sellega osutatavate teenuste järjepidevus.

Määruse eelnõu võrdlev analüüs teemade kaupa:

- Üldine raamistik

Artikliga 1 sätestatakse määruse eesmärgid ja kohaldamisala. Määrusel on kolm eesmärki. Esiteks, kehtestada valikmenetlus ehk konkursi kord uute mobiilse satelliitsideteenuse süsteemide üleeuroopaliste lubade andmiseks, mis tagaks mobiilse satelliitsideteenuse kogu ELi territooriumil komisjoni poolt antud loa alusel. Teiseks suurendada ELi strateegilist autonoomsust turvaliste ja kõikjal kättesaadavate sideteenuste pakkumisel valitsussektori kasutajatele ehk anda konkursi korra üks luba turvalise mobiilse satelliitsideteenuse süsteemile. Kolmandaks tugevdada ELi tehnoloogiasektorit ja vähendada sõltuvust välismaistest teenusepakkujatest, andes konkursi korras üks luba ELi ettevõtjale.

Artikliga 2 sätestatakse 20 mõistet, mis on vajalikud määruse sätete ühtseks tõlgendamiseks ja paremaks mõistmiseks.

Artiklis 3 sätestatakse komisjoni volitused pidada ELi nimel läbirääkimisi mobiilse satelliitside 2 GHz sagedusala käsitlevate lepingute sõlmimiseks ELi vahetus läheduses asuvate riikidega, sealhulgas Arktika piirkonna riikidega.

- Lubade andmise valikmenetlus ehk konkursi kord

Artiklis 4 sätestatakse konkursi esemed ehk sagedusplokid, mis pannakse konkursile. Konkursile pannakse kuus 5 MHz duplekssagedusploki:

- a) kaks sagedusluba 2x5 MHz turvalise mobiilse satelliitsideteenuse süsteemi pakkumiseks;
- b) kaks sagedusluba 2x5 MHz mobiilse satelliitsideteenuse kommertssüsteemi pakkumiseks ELi ettevõtjale;
- c) kaks sagedusluba 2x5 MHz mobiilse satelliitsideteenuse kommertssüsteemi pakkumiseks ELi või kolmanda riigi ettevõtjale.

Selleks, et üks ettevõtja ei saaks kogu sagedusala endale sätestatakse, et üks ettevõtja võib konkursi korras saada maksimaalset 10 MHz kommertssagedustest. Turvalise mobiilse satelliitsideteenuse süsteemi loa võitnud ettevõtja võib kandideerida ka kommertsteenuse loale.

Artiklis 5 sätestatakse konkursi läbiviimise etapid, nõuded konkursi kutsele ja taotluste esitamisele. Konkursi kutse võtab komisjon vastu rakendusotsusega, kus on sätestatud tähtajad, vajalikud dokumendid, osalemise tingimused, hindamiskriteeriumid, tasud ja maksud, lubade tingimused jne. Konkursile esitamise taotlused (avaldused) esitatakse komisjonile.

Konkursi läbiviimise etapid:

- a) **vastuvõetavuse kontroll** – kas taotleja vastab sätestatud nõuetele ja on esitanud kõik vajalikud dokumendid;
- b) **esimene valikuetapp** (hindamisvoor) ehk kõlblikkuse kontroll – hinnatakse taotleja tehnilist võimekus, rahalist suutlikkust ja teenuse tegelikku teostatavust. Kui on antud sagedusloa nõuetele vastab samapalju taotlejaid kui on sagedusi, siis esimeses valikuetapis valitakse võitja välja, kui on rohkem vastavaks tunnistatud taotlejaid, siis järgneb esimesele valikuetapile teine valikuetapp;

- c) **teine valikuetapp** (hindamisvoor) – kui kandidaate on rohkem kui on sagedusi, siis järjestatakse vastavaks tunnistatud taotlejad kriteeriumite alusel pingeritta.

Artiklis 6 sätestatakse nõuded turvalise mobiilse satelliitsideteenuse süsteemi loa taotlejale ehk **vastuvõetavuse kontroll**. Sätestatakse, et sellele loale kandideerija ehk ettevõtte peab olema registreeritud ELi liikmesriigis, tema juhtkond peab asuma ELis ja ettevõtte ei tohi alluda kolmanda riigi seadustele jne. Lisaks sätestatakse, et taotlejal peab olema asjakohane Rahvusvahelise Telekommunikatsiooni Liidu (*International Telecommunications Union*, edaspidi ITU) registreering ning ta peab järgima rahvusvahelisi raadioside reegleid. Taotleja või esitada pakkumise ka mobiilse satelliitsideteenuse kommertssüsteemi loa saamiseks. Lisaks tuleb näidata pakkumises ka pakutava ühekordse tasu summa. Lisaks sätestatakse, et kolmanda riigi ettevõtjad ei tohi siin kandideerida.

Artiklis 7 sätestatakse nõuded **turvalise mobiilse satelliitsideteenuse süsteemi taotleja esimese valikuetapi** hindamiskriteeriumid ehk **kõlblikkuse nõuded**.

Taotleja peab tagama viie aasta jooksul, alates teenuse osutamise alguskuupäevast:

- a) teenuse kättesaadavuse kõigis ELi liikmesriikides;
- b) teenuse kättesaadavuse vähemalt 95% elanikkonnast;
- c) teenuse kaetuse vähemalt 90% iga liikmesriigi maismaa kogupindalast.

Lisaks peab taotleja tõendama määruse lisas sätestatud vahe-eesmärkidele vastavust ning tõendama, et andmeliiklus jääb ELi, et ta omab piisavalt rahalist ja tehnilist võimekust, süsteemi tarneahelad on turvalised, võtmekomponendid on valmistatud ELis, süsteem sobitub IRIS²ga, süsteem toetab kriisiteenuseid, salastatud info on kaitstud jne.

Kui turvalise mobiilse satelliitsideteenuse süsteemi loanõuetele osutub vastavaks ainult üks taotleja, siis tunnistatakse ta selle loa võitjaks (komisjoni rakendusotsus selle kohta).

Samas sätestatakse ka normid konkursi selle loa nurjumise kohta, kui üks taotleja ei osutu vastavaks. Sellisel juhul võib komisjon kuulutada välja uue konkursi.

Artiklis 8 sätestatakse nõuded **turvalise mobiilse satelliitsideteenuse süsteemi taotleja teise valikuetapi** kriteeriumid, mille alusel järjestatakse taotlejad pingeritta. Teine valikuetapp käivitub ainult siis, kui turvalise mobiilse satelliitsideteenuse süsteemi taotlejaid on rohkem kui üks. Kriteeriumiteks on näiteks elanikkonna hõlmatus, geograafiline katvus, turvalise riigisideteenuse kättesaadavuse ajakava ja ulatus kõigis liikmesriikides, teenuse terviklikkus ja töökindlus, sobivus IRIS²ga jne.

Komisjon valib kõrgema punktisumma saanud taotleja võitjaks (rakendusotsusega).

Samas sätestatakse norm, et komisjon võib luba mitte anda, kui ta jõuab järeldusele, et vaatamata vastuvõetavuse ja kõlblikkuse nõuete ja valikukriteeriumide täitmisele ei ole ükski taotleja veenvalt tõendanud, et tal on suur võimekus turvalise mobiilse satelliitsideteenuse süsteemi kasutuselevõtuks ja käitamiseks. Sellisel juhul võib komisjon kuulutada välja uue konkursi.

Artiklis 9 sätestatakse nõuded mobiilse satelliitsideteenuse kommertssüsteemi loa ELi ettevõtjast taotlejale ehk **vastuvõetavuse kontroll**. Sätestatakse, et sellele loale kandideerija ehk ettevõtte peab olema registreeritud ELi liikmesriigis, tema juhtkond peab asuma ELis ja ettevõtte ei tohi alluda kolmanda riigi seadustele jne. Lisaks sätestatakse, et taotlejal peab olema asjakohane ITU registreering ning ta peab järgima rahvusvahelisi raadioside reegleid. Pakkumises tuleb näidata ka pakutava ühekordse tasu summa.

Artiklis 10 sätestatakse nõuded mobiilse satelliitsideteenuse kommertssüsteemi loa ELi liikmesriigi või kolmanda riigi ettevõtjast taotlejale ehk **vastuvõetavuse kontroll**. Sätestatakse,

et sellele loale kandideerija ehk ettevõtte võib olla ELi ettevõtja või kolmanda riigi ettevõtja, viimasel juhul peab ta määrama ELis ühtse kontaktpunkti. Lisaks sätestatakse, et ettevõtjal peab olema kontroll oma ettevõtte üle, kui ettevõtet kontrollib kolmas riik, tuleb klientide andeid kaitsta. Samas ei tohi taotleja tegevus kahjustada ELi julgeolekut ja sätestatakse küberturvalisuse nõuded kehtivad ka kolmanda riigi ettevõtjatele. Lisaks sätestatakse, et taotlejal peab olema asjakohane ITU registreering ning ta peab järgima rahvusvahelisi raadioside reegleid. Pakkumises tuleb näidata ka pakutava ühekordse tasu summa.

Artiklis 11 sätestatakse **mobiilse satelliitsideteenuse kommertssüsteemi taotleja esimese valikuetaapi** hindamiskriteeriumid ehk **kõlblikusse nõuded**.

Taotleja peab tagama viie aasta jooksul, alates teenuse osutamise alguskuupäevast:

- a) teenuse kättesaadavuse kõigis ELi liikmesriikides;
- b) teenuse kättesaadavuse vähemalt 95% elanikkonnast;
- c) teenuse kaetuse vähemalt 90% iga liikmesriigi maismaa kogupindalast.

Lisaks peab taotleja tõendama määruse lisas sätestatud vahe-eesmärkidele vastavust ning tõendama, et andmeliiklus jääb ELi, et ta omab piisavalt rahalist ja tehnilist võimekust, süsteemi tarneahelad on turvalised, teenus peab olema kaitstud välise sekkumise eest jne.

Selle valikuetaapiga valitakse välja kriteeriumitele vastavaks tunnistatud taotlejad (pakkuja) ELi ettevõtjale antava kahe sagedusloa 2x5 MHz osas ja ELi või kolmanda riigi ettevõtjale antava kahe sagedusloa 2x5 MHz osas. Kui kriteeriumitele vastab rohkem pakkujaid kui on lube, siis järgneb sellele teine valikuetaap.

Artiklis 12 sätestatakse **mobiilse satelliitsideteenuse kommertssüsteemi taotleja teise valikuetaapi** kriteeriumid, mille alusel järjestatakse taotlejad pingeritta. Teine valikuetaap käivitub ainult siis, kui mobiilse satelliitsideteenuse kommertssüsteemi taotlejaid on rohkem kui on kommertslube. Kriteeriumiteks on näiteks elanikkonna hõlmatus, geograafiline katvus, teenuse kättesaadavuse ajakava ja ulatus kõigis liikmesriikides jne.

Komisjon valib neli kõrgema punktisumma saanud taotleja võitjaks (rakendusotsusega).

- Loa andmise üldsätted

Artiklis 13 sätestatakse ELi ühtse loa andmise tingimused, loa annab komisjon. Selle loa alusel saab loa omanik õiguse osutada mobiilset satelliitsideteenust kõikides ELi liikmesriikides. See luba hõlmab lisaks mobiilse satelliitsideteenuse osutamisele ka mobiilse satelliitsidevõrkude, sealhulgas maapealsete jaamade ning vajadusel maapealsete ja õhusõiduki pardal paiknevate lisakomponentide rajamise õigust.

Sätestatakse, et komisjon kehtestab rakendusaktiga täiendavad loa tingimused turvalisusele, küberturvalisusele, kohustuse säilitada kontroll oma võrgu üle, andmete säilitamisele, pealtkuulamisele ning kriminaalmenetluse koostööle. Lisaks sätestatakse, et loa saaja peab järgima ITU raadioside reegleid.

Artiklis 14 sätestatakse turvalise mobiilse satelliitsideteenuse süsteemi loa saaja tingimused. Loa omanik peab täitma järgneva tingimusi: kasutama sagedus peamiselt turvalise mobiilse satelliitsideteenuse jaoks, maksma ühekordse loatasu, pakkuma teenust kõigis liikmesriikides (riigiasutusele, valitsussideks, kriisisideks, julgeolekusideks), kui ressursi jääb üle võib osutada kommertsteenust, kuid turvaline side on olulisem kui kommertsteenust, tagama koostöö IRIS²ga, täitma konkursiga võetud kohustusi, tagama teenuse töökindluse, kaitsma salastatud teavet, esitama kord aastas komisjonile aruande, mis annab ülevaate süsteemi arendamise seisust jne.

Sätestatakse, et kui viie aasta pärast selgub, et loa omanik ei kasuta sagedust piisavalt efektiivselt, võib komisjon loa ära võtta.

Artiklis 15 sätestatakse mobiilse satelliitsideteenuse kommertssüsteemi loa saaja tingimused. Loa omanik peab täitma järgnevaid tingimusi: kasutama sagedus ainult mobiilse satelliitsideteenuse jaoks, kasutama sagedust efektiivselt, maksma ühekordse loatasu, täitma konkursiga võetud kohustusi, pakkuma teistele operaatoritele hulgitasandi juurdepääsu, esitama kord aastas komisjonile aruande, mis annab ülevaate süsteemi arendamise seisust. Sätestatakse, et kui viie aasta pärast selgub, et loa omanik ei kasuta sagedust piisavalt efektiivselt, võib komisjon loa ära võtta.

Artiklis 16 sätestatakse loa kehtivus, mis on 20 aastat. Üks kord on võimalik luba pikendada järgmiseks 20ks aastaks samadel tingimustel. Samas sätestatakse norm, et komisjon võib, määruks loetletud põhjustel (avalik huvi muutub, tehnoloogia areneb, loa omanik ei täida oma kohustusi, sageduse väärtus on muutunud jne), viis aastat enne loa lõppu otsustada luba mitte pikendada, sellisel juhul korraldab ta uue konkursi.

Artiklis 17 sätestatakse normid loa kasutusõiguse üleandmiseks ja rentimiseks. Turvalise mobiilse satelliitsideteenuse süsteemi luba ei tohi üle anda ega rentida. Mobiilse satelliitsideteenuse kommertssüsteemi luba võib üle anda või rentida ainult ettevõtjale, kes vastab määruks vasuvõetavuse ja kõlblikkuse kriteeriumitele ning sellest peab teavitama komisjoni. Määruks sätestatakse normid, millistel juhtudel võib komisjon keelduda loa üleandmisest või rentimisest.

Artiklis 18 sätestatakse loa ühekordse ja iga-aastase tasu metoodika ning maksmise kord ning saadud raha kulutamise kord. Komisjon kehtestab delegeeritud õigusaktiga tasude metoodika ning kehtestab rakendusaktiga ühekordse tasu miinimumtaseme ja iga-aastase tasu suuruse. Ühekordne loa tasu läheb ELi konkurentsivõime toetamiseks ja iga-aastase tasu eest kaetakse halduskulud (lubade haldamise, järelevalve, kontrolli, rikkumiste menetluse ja sagedushaldusega seotud kulud). Kui halduskulud on väiksemad kui laekunud tasu, siis kantakse see raha ELi eelarvesse.

Artiklis 19 sätestatakse järelevalve ja sanktsioonide normid. Komisjon ja liikmesriigid jälgivad loaomanike vastavust kehtestatud tingimustele ning võtavad rikkumiste korral vajalikke meetmeid. Kui loaomanik ei täida nõudeid, võib komisjon rakendada parandusmeetmeid, sealhulgas piirata sagedusala kasutamist, peatada või tühistada loa ning määrata trahve või sunniraha.

- Lõppsätted

Artiklis 20 sätestatakse üleminekusätted, et uuele süsteemile ülemineku ajal ei katkeks juba olemasolevad satelliitsideteenused. 2009. a anti kahele ettevõtjale (Visat ja Ecostar) mobiilse satelliitside load, mis kehtivad 2027. a maini. Seega sätestatakse norm, et neid lube võib taotluse alusel pikendada kahe aasta võrra ehk 2029. a maini. Pikendusperioodil ei ole lubatud õigusi edasi anda ega rentida.

Artiklis 21 sätestatakse komisjonile õigus võtta määruks sätete rakendamiseks vastu delegeeritud õigusakte.

Artiklis 22 sätestatakse komiteemenetluse normid. Komisjoni abistab määruks rakendamisel sidekomitee.

Artiklis 23 tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus nr 626/2008/EÜ.

Artiklis 24 sätestatakse, et määrus jõustub kolmandal päeval alates selle avaldamisest ELi Teatajas.

- Lisa – mobiilse satelliitside süsteemi vahe-eesmärgid

Lisa sätestab vahe-eesmärgid, mida loa taotleja peab tõenditega tõestama, et näidata oma võimekust rajada ja kasutada toimivat satelliitsidesüsteemi ELis. Nõuded hõlmavad kogu projekti elutsükli: vastavust ITU rahvusvahelistele reeglitele, satelliitide valmistamise ja orbiidile viimise lepinguid, maapealse taristu rajamist, satelliitide edukat käivitamist ning kommertsteenuse tegelikku osutamist liikmesriikides.

4. EL asja vastavus pädevuse andmise, subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtetele

4.1. Õiguslik alus

Õiguslikuks aluseks on valitud ELi toimimise lepingu (edaspidi ka ELTL) artikkel 114, mille eesmärk on luua satelliitside siseturg ning tagada selle toimimine. Määruse eelnõu eesmärk on ühtlustada 2 GHz sagedusalas mobiilse satelliitsideteenuste osutamise tingimused ELis ning toetada turvaliste riigisideteenuste pakkumist, aidates seeläbi tugevdada ELi julgeolekut ja valmisolekut.

4.2. Subsidiaarsus

ELi lepingu artikli 5 lõikes 3 sätestatud subsidiaarsuse põhimõtte kohaselt tuleks ELi tasandil meetmeid võtta üksnes juhul, kui liikmesriigid üksi ei suuda kavandatud eesmarke piisaval määral saavutada ning seetõttu on neid kavandatava meetme ulatuse või toime tõttu parem saavutada ELi tasandil.

Satelliitsidevõrkudel ja -teenustel on olemuselt piiriülene mõõde ning nende tõhus toimimine eeldab ühtseid tingimusi kogu ELis. Liikmesriikide erinevad loamenetlused, kasutustingimused ja tasud võivad põhjustada turu killustumist ning takistada satelliitsideteenuste õigeaegset kasutuselevõttu ja piiriülest osutamist.

Määruse eelnõu eesmärk on luua 2 GHz sagedusala mobiilse satelliitsideteenuste jaoks ühtne kogu ELis kohaldatav loaraamistik, mis vähendab õiguslikku ja halduslikku killustatust ning toetab uuenduslike satelliitsideteenuste arengut. Ühtlustatud lähenemisviis aitab tagada satelliitsidesageduste tõhusa kasutamise, õiguskindluse ettevõtjatele ning turvaliste ja vastupidavate sideühenduste kättesaadavuse kogu ELis.

Eesti hinnangul on määruse eelnõu koostöös subsidiaarsuse põhimõttega, kuna kavandatavaid eesmarke ei ole võimalik liikmesriikide üksikute meetmetega piisavalt saavutada ning nende olemuse tõttu on need paremini saavutatavad ELi tasandil ühtse ja otsekohalduva regulatsiooni kaudu.

4.3. Proportsionaalsus

EL lepingu artikli 5 lõikes 4 sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt peavad konkreetse meetme laad ja tugevus olema vastavuses tuvastatud probleemiga.

Komisjoni hinnangul on määruse eelnõu proportsionaalne, kuna selle eesmärk on kõrvaldada mobiilse satelliitside 2 GHz sagedusala kasutamisega seotud kitsaskohad ELi ühtsel turul ning viia õigusraamistik kooskõlla satelliitsidesektori tehnoloogiliste ja turumuutustega.

Määruse eelnõuga asendatakse kehtiv raamistik ühtse ja otsekohalduva regulatsiooniga, millega nähakse ette kogu ELis kohaldatav loamenetlus mobiilse satelliitside 2 GHz sagedusalas. Eelnõu eesmärk on vähendada liikmesriikide erinevatest loatingimustest ja menetlustest

tulenevat killustatust, suurendada õiguskindlust ning soodustada uuenduslike satelliitsideteenuste kasutuselevõttu.

Eesti hinnangul on satelliitsideteenuste piiriülest olemust arvestades põhjendatud mobiilse satelliitside 2 GHz sagedusala kasutamise tingimuste ühtlustamine ELi tasandil. Samas peab regulatsiooni rakendamine olema võimalikult lihtne ega tohi kaasa tuua põhjendamatut halduskoormust liikmesriikidele, riiklikele reguleerivatele asutustele ega ettevõtjatele.

5. Esialgne mõjude analüüsi kokkuvõte

Esialgse hinnangu kohaselt toob määruse eelnõu kaasa mõju lõppkasutajatele, satelliitside ettevõtjatele, regulaatoritele, riigi julgeolekule, regionaalarengule ning riigieelarvele.

Mõju lõppkasutajatele

Määruse eelnõu rakendamine võib parandada satelliitsideteenuste kättesaadavust, kvaliteeti ja töökindlust kogu ELis. Eelnõu toetab uuenduslike satelliitsideteenuste, sealhulgas otseühenduse (*direct-to-device*) lahenduste kasutuselevõttu ning aitab parandada sideühenduste (nt internetiteenuse) kättesaadavust piirkondades, kus maaapealsete sidevõrkude katvus on piiratud või puudub.

Ühtse ELi loaraamistiku loomine võib suurendada konkurentsi satelliitsideturul ning pakkuda lõppkasutajatele tulevikus suuremat teenusevalikut (nt internetiühendus). Samuti võib satelliitside parandada sideühenduste toimepidevust eriolukordades ja loodusõnnetuste korral.

Mõju sideettevõtjatele

Määrus eelnõu loob satelliitside ettevõtjatele ühtsema ja prognoositavama regulatiivse keskkonna. ELi ülese loa kasutuselevõtt vähendab ettevõtja vajadust taotleda ja hallata eraldiseisvaid kasutusõigusi erinevates liikmesriikides ning lihtsustab piiriüleste teenuste pakkumist.

Ühtlustatud loamenetlus ja kasutustingimused võivad vähendada ettevõtjate regulatiivseid ja halduskulusid ning parandada investeerimiskindlust. See võib soodustada uute satelliitsidesüsteemide rajamist ja uuenduslike teenuste turule toomist.

Samas kehtestab eelnõu ettevõtjatele ka täiendavaid kohustusi. Loa taotlejad peavad tõendama tehnilist, finantsilist ja operatiivset võimekust, täitma määruse eelnõus sätestatud vaheeesmärke ning alluma komisjoni järelevalve- ja jõustamismehhanismidele. See võib suurendada ettevõtjate aruandlus- ja vastavuskulusid.

Mõju regulaatoritele (TTJA ja teised asutused)

Määruse eelnõuga antakse mobiilse satelliitside 2 GHz sagedusala lubade andmine suurel määral ELi tasandile. Seetõttu võib väheneda liikmesriikide roll loamenetluste läbiviimisel võrreldes riiklike lubade andmise süsteemiga.

Samas suureneb liikmesriikide pädevate asutuste roll järelevalves, rikkumiste tuvastamises ning komisjoniga tehtavas koostöös. TTJA ja teised asjaomased asutused peavad osalema loaomanike tegevuse seires ning tagama komisjoni vastuvõetud meetmete rakendamise.

Praegu puudub piisav teave võimaliku täiendava töökoormuse täpseks hindamiseks. Mõju sõltub eelkõige lõpliku määruse sõnastusest ning liikmesriikidele pandavate järelevalveülesannete ulatusest.

Mõju riigi julgeolekule

Määruse eelnõul võib olla positiivne mõju Eesti ja ELi julgeolekule ning kriisivalmidusele. Eelnõu toetab turvaliste ja vastupidavate satelliitsideteenuste arendamist, mis täiendavad maapealseid sidevõrke ja suurendavad sideühenduste toimepidevust kriisiolukordades.

Satelliitside võimaldab tagada sideühenduste toimimise olukordades, kus maapealsed sidevõrgud on kahjustatud, ülekoormatud või ajutiselt kasutuskõlbmatud. Seetõttu võib määrus eelnõu parandada riigiasutuste, päästeasutuste, õiguskaitseasutuste ning riigikaitse jaoks oluliste sideühenduste töökindlust.

Samuti toetab eelnõu Euroopa satelliitsidesektori arengut ning võib vähendada sõltuvust kolmandate riikide side- ja tehnoloogiataristust, aidates kaasa ELi strateegilise autonoomia ja tehnoloogilise suveräänsuse tugevdamisele.

Mõju regionaalarengule

Määruse eelnõu regionaalne mõju avaldub eelkõige ühenduvuse parandamises hajaasustusega piirkondades, saartel, merel ning muudes piirkondades, kus kvaliteetse maapealse sidevõrgu rajamine ei ole tehniliselt või majanduslikult otstarbekas.

Satelliitsideteenuse suurem kättesaadavus võib parandada ettevõtluse, kaugtöö ja digitaalsete teenuste kasutamise võimalusi üle Eesti ning suurendada piirkondade atraktiivsust elukohana ja investeringute sihtkohana.

Samas sõltub tegelik mõju satelliitsideteenuste hinnatasemest, tehnoloogia arengust ning teenuste turule jõudmise kiirusest. Eestis, kus maapealsete sidevõrkude katvus on üldiselt hea, on satelliitside peamine lisandväärtus seotud eelkõige äärealade, kriitilise taristu ja sideühenduste toimepidevuse tagamisega.

Mõju riigieelarvele

Määruse eelnõu otsene mõju Eesti riigieelarvele on esialgsel hinnangul piiratud. Ühtse ELi loasüsteemi kasutuselevõtt võib vähendada riigisiseste loamenetluste korraldamisega seotud halduskoormust.

Samas võivad suureneda kulud, mis on seotud järelevalve-, koostöö- ja rakendusülesannetega ning osalemisega komisjoni juhitud menetlustes. Käesoleval hetkel puudub piisav teave võimalike lisakulude suuruse täpseks hindamiseks.

6. Eesti seisukohad

6.1. Eesti toetab 2 GHz sagedusalas mobiilse satelliitsideteenuse osutamiseks ühtse Euroopa Liidu tasandi konkursi korraldamise ja lubade andmise õigusraamistiku loomist, et võimaldada innovaatiliste mobiilse satelliitsideteenuste kiiret ja ühtset kasutuselevõttu kogu Euroopa Liidus.

Selgitus: Satelliitsidesüsteemid tegutsevad olemuslikult piiriüleselt ning killustatud riiklikud loa- ja sagedushalduspraktikad võivad takistada üleeuroopaliste teenuste arengut. Kui praegu toimub 2 GHz sagedusalas mobiilse satelliitsideteenuse operaatorite valik ELi tasandil, kuid spektri kasutamise load annavad välja liikmesriigid, siis eelnõu kohaselt viiakse ka loa andmine ELi tasandile. See annab väljavalitud operaatorile õiguse kasutada 2 GHz spektrit ja osutada

vastavaid teenuseid kogu ELis ühtsetel tingimustel. Euroopa Komisjon korraldab selleks koos liikmesriikidega konkurentsipõhise valikumenetluse. Ühtne õigusraamistik aitab Eesti hinnangul parandada Euroopa konkurentsivõimet, toetab investeringuid ning loob ettevõtjatele prognoositavama tegevuskeskkonna. Eesti toetab üldiselt Euroopa Liidu kosmosevaldkonna ühtlustamist juhul, kui see tugevdab siseturu toimimist ja vähendab regulatiivset killustatust.

6.2. Eesti toetab eelnõus 2 GHz sagedusalas kasutatavale mobiilse satelliitsideteenuse süsteemidele sätestatud lubade andmise korda, et tugevdada Euroopa avatud strateegilist autonoomiat, tehnoloogilist suveräänsust ning Euroopa kosmosetööstuse konkurentsivõimet.

Selgitus: Mobiilsed satelliitsideteenused muutuvad järjest olulisemaks Euroopa kriitilise taristu, ühenduvuse ja julgeoleku tagamisel. Eesti märgib, et Euroopa Komisjoni ettepanek seob mobiilse satelliitsideteenuse osutamise 2 GHz sagedusalas otseselt Euroopa tehnoloogilise suveräänsuse, strateegilise autonoomia ja kosmosesektori konkurentsivõimega. Seetõttu peab Eesti oluliseks, et lubade andmise menetluse rakendamisel ning taotluste hindamisel järgitakse neid määruses sätestatud eesmärgi.

Eesti hinnangul toetab 2 GHz sagedusalas kasutatavale mobiilse satelliitsideteenuse süsteemidele lubade andmise määruse eelnõu tervikuna Euroopa satelliitsidevõimekuste arengut ning aitab vähendada sõltuvust kolmandate riikide strateegilistest tehnoloogiatest ja teenustest. Eelnõu kohaselt antakse turvalise mobiilse satelliitsideteenuse osutamise luba ja üks kommerts mobiilse satelliitsideteenuse osutamise luba ainult Euroopa ettevõtjale. Seetõttu toetab Eesti eelnõus sätestatud lubade andmise põhimõtet.

6.3. Eesti toetab eelnõus sätestatud 2 GHz sagedusalas kasutatavale mobiilse satelliitsideteenuse süsteemidele sageduskonkursi korraldamise ja lubade andmise õigusraamistikku, mis soodustab Euroopa Liidu ja liikmesriikide turvalise mobiilse satelliitside teenuse arengut ning on kooskõlas IRIS² (Euroopa Liidu satelliitsideprogramm) programmi eesmärkidega. Eesti toetab eelnõus sätestatud konkursi korda, mille kohaselt peab 2 GHz turvalise mobiilse satelliitsideteenuse osutamise loa taotleja olema seotud IRIS² projektiga ja Euroopa ettevõtja.

Selgitus: Satelliitside võimaldab tagada sideühenduste toimimise olukordades, kus maapealsed sidevõrgud on kahjustatud, ülekoormatud või ajutiselt kasutuskõlbmatud. Seetõttu tuleb tagada usaldusväärne side ja kriitilise tähtsusega teabevahetus ka olukordades, kus maapealsed sidevõrgud ei ole kättesaadavad või toimivad häiritult. Seega antakse 2 GHz sagedusalas kasutatavale mobiilse satelliitsideteenuse süsteemidele lubade andmise määruse eelnõuga 2 GHz sagedusalas üks luba turvalise mobiilse satelliitsideteenuse osutamiseks, pidades silmas eelkõige sagedusloa taotleja seotust IRIS² projektiga. See sagedusluba antakse Euroopa ettevõtjale.

IRIS² on Euroopa Liidu satelliitsideprogramm, mille eesmärk on tagada turvaline side ja kriitilise tähtsusega teabevahetus ka olukordades, kus maapealsed sidevõrgud ei ole kättesaadavad või toimivad häiritult. Programm loob mitmest satelliidist koosneva võrgustiku, mis toetab nii riigiasutusi, ettevõtteid kui ka kodanikke, pakkudes turvalist sidet kriisilukordades, parandades internetiühendust maapiirkondades ning tugevdades Euroopa digitaalset sõltumatust ja julgeolekut.

6.4. Eesti leiab, et eelnõus sätestatud sageduskonkursi korras mobiilse satelliitsideteenuse kommertslubade andmisel ei tohi põhjendamatult soodustada üksikuid suuri turuosalisi ega piirata uute Euroopa ettevõtjate pääsu satelliitside turule. Konkurents mitme teenuseosutaja vahel aitab parandada teenuste kvaliteeti, soodustab innovatsiooni ning vähendab lõppkasutajate sõltuvust ühest teenusepakkujast.

Selgitus: Euroopa kosmoseökosüsteemi areng eeldab konkurentsi ja innovatsiooni. Eesti leiab, et mobiilse satelliitsideteenuse turul tuleb vältida olukorda, kus kommertsteenuste osutamine koondub vaid ühe ettevõtja kätte. Mitme turuosalise olemasolu aitab tagada toimiva konkurentsi, parandab teenuste kvaliteeti ning loob kasutajatele suurema valikuvõimaluse.

Konkurentsiolukord motiveerib ettevõtjaid investeerima uutesse tehnoloogiatesse ja teenustesse ning aitab vältida sagedusressursi ebaefektiivset kasutamist. Samuti suurendab mitme teenuseosutaja olemasolu Euroopa Liidu sidevõrkude vastupidavust ja vähendab riske, mis võivad kaasneda sõltuvusega ühest teenusepakkujast või tehnoloogilisest lahendusest.

6.5. Eesti peab oluliseks, et eelnõu alusel kehtestatavad sagedusloa tasud (ühekordne ja iga-aastane) oleksid proportsionaalsed, arvestaksid sageduste kui piiratud loodusressursi majanduslikku väärtust, kuid ei piiraks ettevõtjate võimekust mobiilse satelliitsidevõrgu arendamisel ja kasutusele võtmisel.

Selgitus: 2 GHz sagedusalas kasutatavale mobiilse satelliitsideteenuse süsteemidele lubade andmise määrase eelnõu sätestab, et Euroopa Komisjon kehtestab delegeeritud õigusaktiga tasude metoodika ning rakendusaktiga tasude suurused. Raadiosagedused on piiratud looduslik ressurs, mille kasutamine peab olema põhjendatud ning mille eest võetavad tasud peavad kajastama selle ressursi väärtust. Samas tuleks vältida olukorda, kus sagedusloa tasud kujunevad ebaproportsionaalselt kõrgeks ja vähendavad ettevõtjate valmisolekut investeerida uute mobiilse satelliitsideteenuste ja -võrkude arendamisse. Eesti leiab, et tasude kehtestamisel on oluline leida tasakaal sageduste tõhusa kasutamise tagamise ning innovatsiooni, investeeringute ja üleeuroopalise ühenduvuse arengu soodustamise vahel.

2 GHz sagedusalas kasutatavale mobiilse satelliitsideteenuse süsteemidele lubade andmise määrase eelnõus on sätestatud, et ühekordne loa tasu läheb ELi konkurentsivõime toetamiseks ja iga-aastase tasu eest kaetakse halduskulud (lubade haldamise, järelevalve, kontrolli, rikkumiste menetluse ja sagedushaldusega seotud kulud). Kui halduskulud on väiksemad kui laekunud tasu, siis kantakse see raha ELi eelarvesse.

6.6. Eesti leiab, et eelnõuga tuleb tagada kooskõla Euroopa Liidu kosmosemääruse ja IRIS² programmiga, et vältida dubleerivate regulatiivsete nõuete tekkimist ja toetada Euroopa kosmoseturu arengut.

Selgitus: Vältida tuleb dubleerivate või vastuoluliste regulatiivsete nõuete tekkimist. Eesti hinnangul peavad Euroopa Liidu tasandi algatused moodustama sidusa ja ühtse regulatiivse terviku, mis toetab nii Euroopa kosmoseturu arengut kui ka liikmesriikide seniseid pädevusi kosmosetegevuse lubamisel ja järelevalves. Eesti hinnangul on määrase eelnõu kooskõlas Euroopa Liidu kosmosemääruse ja IRIS² programmiga. Seetõttu toetab Eesti eelnõus esitatud lähenemist.

7. Arvamuse saamine ning seisukohtade kooskõlastamine

Justiits- ja Digiministeerium on seisukohtade ettevalmistamisel küsinud sisendit Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumilt, Kaitseministeeriumilt, Siseministeeriumilt, Rahandusministeeriumilt ning Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidult.

Arvamuse saatsid Kaitseministeerium, Siseministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ning Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit.

Saabunud sisendid on esitatud kaasamistabelis (lisa 1) ning saabunud ettepanekutega on võimaluse korral arvestatud.